

Zkouškové okruhy ke státní závěrečné zkoušce studentů oboru Muzejní a galerijní pedagogika

(od LS akademického roku 2016/2017)

1. okruh

Muzeum – definice muzea, typy muzeí, muzeum v kontextu legislativy a praxe, Centrální evidence sbírek muzejní povahy; významné organizace sdružující muzea a galerie – u nás a v zahraničí (charakteristika jejich činnosti); subjekty ovlivňující činnost muzeí u nás od Ústředního muzeologického kabinetu (resp. Kabinetu muzejní a vlastivědné práce) až po dnešní subjekty činné v muzejní kultuře.

Management kulturních projektů – projekt: definice, proč existují projekty, jejich struktura, projektový cyklus. Obsah pojmu *projekt*, jednotlivé fáze projektového cyklu. Projekt versus grantová žádost (co obsahuje stručná grantová žádost, vztah grantové žádosti k projektu).

Interpretace muzeálie (objasnění pojmu interpretace, modely interpretace popsané v literatuře, možné přístupy a formy, příklady), způsoby interpretace v muzejně-pedagogické praxi, rozdíl mezi interpretací výkladovou a expresivní; expresivní interpretace (vysvětlení pojmu, prostředky, metody, cíle), příklady z praxe.

2. okruh

Muzeologie – muzeologie jako věda, vymezení objektu jejího zkoumání, významné milníky ve vývoji oboru, současný stav oboru, významné organizace, periodika, vlivné oborové subjekty, základní teoretické práce zahraniční i české.

Management kulturních projektů – typy kulturních institucí a jejich právní formy, systém dotačních a grantových příležitostí na mezinárodní, státní, krajské a místní úrovni. Dotační a grantové příležitosti u jednotlivých subjektů – dárců. Nadace, firemní, komunitní a zahraniční nadace, nadační fondy, zdroje EU (charakteristika nadací a nadačních fondů, významné nadace – příklady, jejich struktura a poslání, konkrétní příklady; struktura a forma podpory z evropských fondů).

Aktivní použití metod expresivní interpretace a doložení schopnosti samostatně interpretovat sbírkový předmět a aplikovat poznatky o něm do vlastní edukační aktivity (návrh edukační aktivity s využitím metod expresivní interpretace k předloženému příkladu sbírkového předmětu muzea; stanovení cíle aktivity a jejího edukačního efektu).

3. okruh

Významné osobnosti muzeologie – brněnská škola muzeologie, J. Neústupný, Z. Z. Stránský, J. Špét, J. Beneš, J. Dolák, F. Waidacher a další osobnosti a jejich dílo; akademická pracoviště v ČR a SR zabývající se muzeologií; oborové subjekty podílející se na výměně odborných poznatků na světové úrovni i na úrovni ČR.

Management kulturních projektů – cíle projektu (cíle projektu dle kvalitativních a kvantitativních kritérií, základní pravidlo pro správné stanovení cílů projektu, náklady projektu, příprava rozpočtu (složky rozpočtu, základní pravidla pro přípravu rozpočtu).

Muzejní expozice v kontextu muzeologického myšlení (muzejní expozice jako forma muzejní prezentace, základní terminologie, přehled o vývoji muzejní prezentace, základní současné formy muzejní prezentace, přehled odborných prací věnovaných tématu).

4. okruh

Základní muzeologické pojmy: muzejní fenomén, muzealizace (muzejní fenomén, resp. proces muzealizace jako objekt zkoumání muzeologie, proces muzealizace a jeho komponenty), muzeálie, muzealita (definování pojmů, typy muzeálií podle různých hledisek, specifické hodnoty muzeálií, příklady).

Management kulturních projektů – základy firemního a individuálního fundraisingu a jeho právní rámec a etické aspekty (metody a techniky fundraisingu, pojem veřejná sbírka – definice, metody veřejných sbírek, typy příjmů z vlastní činnosti).

Muzejní expozice jako komunikační médium (muzejní expozice v kontextu teorií komunikace, muzejní expozice jako komunikát i jako *message*, interakce exponátu a návštěvníka). Muzejní expozice jako znaková soustava.

5. okruh

Historické projevy muzejního fenoménu – předmuzejní období; počátky sběratelství od starověku do středověku; motivace vzniku starověkých sbírkových souborů, dochované zmínky o sbírkových kolekcích; antická tradice, vznik dodnes používaných termínů a proměny jejich významu, příklady sbírkových souborů vytvářených pro potřeby studia a vzdělávání. Sběratelství a muzealizace (rozlišení, diskuse nad společenským i personálním významem, příklady).

Management kulturních projektů – evaluační metody projektu: známé evaluační nástroje (SWOT analýza apod.) a metody (interaktivní, dotazníkové apod.) projektu, fáze vhodné pro evaluaci, pro koho a proč projekt evaluujeme.

Muzejní exponát, objasnění pojmu, typy exponátů a expozičních prvků, vývoj typologií v kontextu současných proměn vlivem nových technologií; prezentace exponátů versus prezentace tématu.

6. okruh

Historické projevy muzejního fenoménu – protomuzejní období; vznik šlechtických sbírek ve 14. – 17. století; významné osobnosti sběratelů; Počátky sběratelství v českém prostředí ve vztahu k evropské tradici; charakter sbírkových kolekcí v období renesance; šlechtické a měšťanské sbírky v období baroka. Rudolfínská sbírka a její osudy na pozadí historických událostí; problém reprezentace skutečnosti (kořeny muzejního fenoménu a jejich filozofická reflexe s ohledem na novověké názory).

Osobnost muzejního pedagoga – současné vymezení profese v kontextu jejího vývoje, kompetence potřebné k jejímu vykonávání, profesní profil muzejního pedagoga, odborné a praktické dovednosti muzejního pedagoga; profesní organizace v ČR a jejich činnost.

Problematika cílových skupin návštěvníků muzea: specifika různých návštěvnických skupin a jejich zohlednění při tvorbě a realizaci edukačních programů; členění podle různých českých a zahraničních autorů).

7. okruh

Historické projevy muzejního fenoménu – období vzniku a rozvoje muzeí; charakteristika historického kontextu, vznik a vývoj veřejných uměleckých sbírek v západní Evropě (Anglie, Francie, Německo, Španělsko atd.); muzea a galerie východní Evropy (Rusko, Maďarsko, Polsko atd.). První veřejná muzea a okolnosti jejich působení. Komparace s dnešním způsobem fungování muzeí.

Dítě jako návštěvník muzea (historický kontext přístupnosti muzeí dětskému návštěvníkovi, specifické potřeby dětí a muzeum, dětské muzeum – definice a vývoj fenoménu, rysy dětských muzeí, metodika tvorby expozic pro dětského návštěvníka, příklady).

Muzejní expozice jako edukační médium (zásady tvorby expozic, expoziční prvky podporující sdělnost expozic a jejich edukační efekt, pedagogické zásady v expozici – odpověď na vzdělávací potřeby návštěvníka).

8. okruh

Vědecké společnosti a ustavení prvních muzeí v českých zemích; historie vzniku prvních muzeí v českých zemích, osobnosti spojené s jejich vznikem, širší historicko-sociální kontext, historické peripetie nejstarších muzejních institucí (Opava, Brno, Praha), zahraniční vzory, komparace s dnešním způsobem fungování veřejných muzeí (proměna poslání a forem muzejní práce, proměna prezentace).

Senior jako návštěvník muzea (sociální kontext, stárnutí populace, proměny životních zvyklostí jednotlivých skupin obyvatelstva), specifika seniorů jako návštěvnické skupiny a její potřeby, metodické zásady.

Muzejní expozice jako činitel kulturní kontinuity a enkultura (filozofický, kulturně antropologický a pedagogický kontext působení muzea).

9. okruh

Historie Obrazárny v Praze, okolnosti jejího vzniku; Společnost vlasteneckých přátel umění a její poslání; vznik Moderní galerie Království českého; vývoj Obrazárny a její novodobá transformace do Národní galerie, významné osobnosti její historie.

Člověk se zrakovým postižením – zrakové postižení, zrakový vizus, klasifikace zrakového postižení, reedukace a kompenzace, haptizace a tyflografika, hmatové modelování (ATM), Braillovo písmo; návštěvník muzea se zrakovým postižením (možnosti vnímání muzeálií osobami se zrakovým postižením, převod vizuální informace do haptické podoby, zvukové možnosti zprostředkování, přístupnost muzeí, komunikace s návštěvníky se zrakovým postižením, příklady z praxe a jejich kritická analýza).

Muzejní kultura ve 21. století – vize a problémy, kterým muzeum v současnosti čelí – např. nástup digitálních technologií, problém jejich optimálního využívání a konsekvence jejich užívání; role muzeí v éře globalizace, demografických změn, post-pravdy aj.

10. okruh

Nová podoba uměleckých kolekcí 20. století v Evropě; americký fenomén novodobé sběratelské koncepce (New York, Washington, Chicago aj.) Muzea a galerie mezi dvěma světovými válkami; současná situace v oblasti veřejných uměleckých sbírek; soukromé a veřejné kolekce uměleckých děl jako vizitka osobnosti sběratele. Osobnost sběratele a formy prezentace soukromých kolekcí.

Člověk s omezením hybnosti (tělesné postižení x nemoc x zdravotní oslabení, klasifikace tělesného postižení a nemoci, fyzické bariéry ve vnitřním a vnějším prostředí, kompenzační pomůcky); návštěvník muzea s omezením hybnosti (příprava výstavy pro osoby s omezením hybnosti – exponáty, přístup, doprovodné akce, expoziční prvky zohledňující návštěvníky s omezením hybnosti, komunikace s návštěvníky s omezením hybnosti, příklady z praxe a jejich kritická analýza)

Kritika dosavadního zaměření muzea a vznik nových přístupů k tvorbě expozic (kritické teorie muzea, dekonstrukce muzea, expozice jako obraz myšlení bílých Evropanů, problematické akvizice); muzea a jejich role v uměleckém poli (kritické teorie muzea, reflexe dosavadního fungování muzea a jeho současná role)

11. okruh

Proměny muzea ve 20. století (s důrazem na muzea s jinými než uměleckými sbírkami), nové typy muzeí a způsoby muzejní práce, filozofie muzejní kultury ve 20. století.

Člověk s mentálním postižením (mentální retardace x mentální postižení, klasifikace mentální retardace, charakteristika dle hloubky postižení, psychické procesy lidí s mentálním postižením); návštěvník muzea s mentálním postižením (význam muzea jako instituce pro osoby s mentálním postižením, komunikace s člověkem s mentálním postižením, didaktické zásady a edukační práce s návštěvníkem s mentálním postižením, příklady z praxe a jejich kritická analýza)

Muzea a digitalizace (Proměny muzea v „digitální době“, digitalizace sbírek a jejich zpřístupňování na internetu, důsledky pro muzejní kulturu, nové formy muzejní prezentace – vliv digitálních technologií na klasickou prezentaci, vznik alternativní prezentace založené na digitálních reprezentacích sbírek, virtuální muzeum – definice a kritická analýza příkladů; nová média v expozicích (definice, typologie, způsoby využití, příklady z praxe a jejich kritická analýza).

12. okruh

Edukační potenciál muzea a jeho dosavadní využívání (úvahy nad edukačním využitím sbírek před vznikem veřejných muzeí, počátky výchovného působení muzeí, osvětové působení muzeí do konce 19. století).

Člověk se sluchovým postižením (sluchové postižení, měření a klasifikace sluchového postižení, onemocnění sluchu, kultura Neslyšících, komunikace lidí se sluchovým postižením – znakový jazyk, znaková řeč, český znakový jazyk, znakovaná čeština, odezírání); návštěvník muzea se sluchovým postižením (technická opatření k přizpůsobení přístupnosti muzeí, pravidla komunikace, tlumočnické, pozvánka na akci muzea, příklady z praxe a jejich kritická analýza).

Kulturní dědictví a památková péče: definice, druhy kulturního dědictví, památkové hodnoty, profesionální a laičtí účastníci procesu ochrany.

13. okruh

Výchova a vzdělávání v muzeu ve 20. a 21. století, vznik a vývoj muzejní pedagogiky, definice oboru a jeho současné pojetí, významné události a osobnosti muzejní pedagogiky (zahraniční i české) a jejich dílo.

Přístupy k tvorbě muzejních expozic a jejich klasifikace (muzeologické klasifikace expozic podle délky trvání a míry uplatnění koncepčního hlediska, klasifikace expozic podle přístupu k muzeálii, podle účinku na diváka, podle návštěvnických skupin, užití iluzivních prvků nebo bazálního pojetí muzea).

Kulturní dědictví a památková péče: dějiny památkové péče od antiky do 19. století.

14. okruh

Muzejní pedagogika jako vědní obor; infrastruktura muzejní pedagogiky jako vědy (obor na univerzitní půdě, významné konference, klíčové projekty ovlivňující vývoj oboru, metodická centra, odborná periodika, profesní organizace a další subjekty).

Lidová kultura (etnologie ve vztahu k sociální a kulturní antropologii, etnografii, národopisu, folkloristice, folklorismu a folkloru, venkovské prostředí, tradiční prostředí, lidová kultura a její projevy).

Kulturní dědictví a památková péče: dějiny památkové péče ve 20. století.

15. okruh

Muzejní edukace a její muzeologický a pedagogický kontext (výchovní smysl muzea, muzejní edukace a základní pedagogické pojmy jako výchova v širším a užším pojetí, vzdělávání, edukace, celoživotní učení; termín muzejní edukace v literatuře, intencionalita muzejní edukace, nepřímá a přímá facilitace učení v muzeu).

Proces tvorby muzejní expozice (koncepční, vývojová a produkční fáze, fáze vyhodnocení a její význam, opomíjené fáze a důsledky jejich opomíjení), zapojené profese a role muzejního pedagoga v procesu tvorby expozic; základní muzeologická literatura k tématu.

„Visitor friendly“ muzea (zásady „visitor friendly“ muzea, koncept přátelského muzea, koncept „happy muzea“ a další současné koncepce).

16. okruh

Muzejní edukace – definice pojmu a vymezení jejích specifik, návaznost muzejní edukace na sbírky muzea (muzealita jako didaktická kategorie, sémiotický přístup k muzeálii v rámci edukace, muzeálie jako prostředek muzejní edukace), muzejní edukace ve vztahu ke sbírkám a školnímu kurikulu, transmise muzeologického poznání.

Kulturně historické dědictví, jeho ochrana, prezentace a využití; komunitní péče o kulturně historické dědictví (příklady z praxe); vzdělávací potenciál kulturně historického dědictví podle Tima Copelanda; kulturně historické dědictví – tři složky kulturního dědictví a jejich aplikace do výuky (příklady úspěšných projektů), metodická činnost Centra pro studium kulturně historického dědictví a dalších subjektů.

Muzeum umění (definice daného typu muzea, muzeum umění vs. galerie, typické rysy a problematické aspekty galerijních expozic z hlediska vzdělávání návštěvníků).

17. okruh

Cíle muzejní edukace (hierarchie a taxonomie edukačních cílů, pravidla pro formulaci dílčích cílů, obecné cíle muzejní edukace). Obsah muzejní edukace (vztah muzejních sbírek a muzejní edukace k dílčím oborům, problém „učiva“ v kontextu muzejní pedagogiky, seriální vs. integrovaný kód obsahu).

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, kulturně historické dědictví ČR v kontextu Úmluvy o světovém dědictví UNESCO, konkrétní příklady památek České republiky zapsaných na Seznamu světového dědictví UNESCO.

Regionální muzeum, regionální historický a kulturní materiál a jeho využití při zpracování doprovodných programů pro žáky základních škol. Příklad dobré praxe.

18. okruh

Metody muzejní edukace a její organizační formy (klasifikace metod, metody typické pro muzejní edukaci, organizační aspekty muzejní edukace, jednotka muzejní edukace, typy těchto jednotek, běžné i zvláštní formy muzejní edukace, typická spojení forem a metod).

Problém prezentace památkových objektů veřejnosti, činnost a poslání Národního památkového ústavu; současné formy prezentace památkových objektů, edukační aktivity NPÚ, konkrétní příklady z praxe a jejich kritická analýza; fenomén kulturního turismu, památkové objekty jako centra společenského a kulturního dění v regionu; příklady památek a jejich optimálního využití.

Ekomuzeum (charakteristika tohoto typu muzea v kontextu muzeologie a muzejní pedagogiky, příklad instituce a didaktická analýza jeho expozice).

19. okruh

Didaktické prostředky (klasifikace didaktických prostředků, muzeálie v systému učebních pomůcek, další didaktické prostředky, substituty, muzejní kufřík).

Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví – vymezení pojmu. RVP ZV a jeho cíle v kontextu muzejní edukace. Styčné body mezi RVP ZV a Výchovou ke vztahu ke kulturně historickému dědictví; její role při formování osobnosti žáka a při vytváření jeho hodnotového systému.

Archeopark (charakteristika tohoto typu muzea v kontextu muzeologie a muzejní pedagogiky, příklad instituce a didaktická analýza jeho expozice).

20. okruh

Textové pomůcky v hierarchii didaktických prostředků, typy textových pomůcek, metodické aspekty tvorby textových pomůcek. Role pracovních listů v muzejní a galerijní pedagogice, postup při návrhu struktury pracovního listu (cíle, kritéria, zaměření).

Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví – regionální přístup, regionální kulturně historické dědictví vybraného regionu.

Science center (charakteristika tohoto typu instituce v kontextu muzeologie a muzejní pedagogiky, příklad instituce a didaktická analýza jeho expozice).

21. okruh

Aktivizační metody v kontextu muzejní edukace (včetně konkrétních příkladů metod, např. metod vycházejících ze vzdělávacího programu RWCT), konstruktivistické teorie jako základ konstruktivistického modelu výuky, aplikace poznatků konstruktivismu do muzejní pedagogiky, zásady přípravy edukačního programu podle konstruktivistických poznatků.

Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví – význam paměťových institucí pro vývoj společnosti. Specifika spolupráce muzea a školy. Rozvoj badatelských dovedností a využití specifických forem a metod v práci muzea a školy.

Mobilní muzeum (charakteristika tohoto typu muzea v kontextu muzeologie a muzejní pedagogiky, příklad instituce a didaktická analýza jeho expozice).

22. okruh

Plánování muzejní edukace (obecné zásady strategického plánování a jeho fáze, strategické plánování v muzeu, místo edukačních aktivit v procesu plánování muzejních činností).

Kulturní dědictví a památková péče: aktuální problémy péče o kulturní dědictví ve světě, mezinárodní odborné instituce a úmluvy.

Virtuální muzeum (definice fenoménu a jeho společenský kontext, problém digitalizace a jejího využití k rozšíření možností prezentace a ke vzdělávání, příklady z praxe a jejich kritická analýza).

23. okruh

Plánování muzejní edukace (fáze plánování edukačního programu, proces plánování dle současných didaktiků, zejm. L. S. Shulmana a dalších, zásady funkčního plánování).

Kulturní dědictví a památková péče: památková péče v České republice v současnosti: zákon, druhy kulturních památek, plošná památková péče.

Klasické a netradiční typy současných muzejních institucí a jejich kritická analýza (muzeum jako komerční podnik, muzeum jako reprezentace zájmů individua a skupiny). Příklady současných (polo)komerčních výstavních projektů a jejich kritická analýza. Kritéria kvality prezentace.

24. okruh

Příprava animačního programu a jeho struktura; definice pojmu animace, příklady edukačních programů tohoto typu – vlastních i absolvovaných, objasnění jejich specifíků.

Realizace pracovního listu (technické prostředky, tisk), vlastní zkušenosti s pracovními listy v oblasti muzejní a galerijní pedagogiky (kritická analýza příkladů z praxe).

Současné muzejní expozice a jejich inovativní prvky (interaktivita, didaktické a zábavní prvky v expozicích, pojmové uchopení, příklady z praxe a jejich kritická analýza).

25. okruh

Texty v expozicích (jejich klasifikace, role textů z hlediska konstruktivismu, doporučení týkající se textů v expozicích a výstavách).

Prezentace umění – muzeum, galerie, dům umění, Kunsthalle, soukromé umělecké sbírky, aukční síně, prodejní galerie. Významné přehlídky současného umění v Evropě – Benátské bienále, Documenta, situace v České republice (Pražské bienále). České umělecké sbírky v kontextu současné podoby světových muzeí a galerií.

Kurátorství, definice pojmu a oboru, přehled literatury k tématu, povaha kurátorské činnosti a její problémy, současní světoví a čeští kurátoři.

26. okruh

Digitální technologie v muzejní edukaci, objasnění pojmů a obecného celospolečenského kontextu nástupu digitálních technologií, kontext pedagogický (konektivismus, e-learning, blended learning), vznik nových didaktických prostředků, mobilní aplikace a e-learningové portály – typologie, příklady, kritická analýza fenoménu, zásady tvorby funkčního digitálního obsahu s edukačním využitím).

Doporučení k tvorbě expozice jako edukačního média (doporučení vycházející z poznatků behaviorální psychologie a konstruktivismu, překážky brzdící edukační působení muzeí).

Olomouc – stav muzejní kultury v Olomouci a Olomouckém kraji, významné paměťové instituce a jejich prezentační a edukační činnost; stav prezentace umění – příklady státní a soukromé galerie, galerijní provoz; stav prezentace historie a přírodních jevů (komparace různých typů prezentace v různých typech institucí).

27. okruh

Vzdělávací strategie muzea (struktura a obsah dokumentu, význam edukační strategie muzea, příklady vzdělávacích strategií významných muzeí).

Kulturně historické dědictví Olomouce a Arcidiecéze olomoucké a jeho prezentace veřejnosti (příklady konkrétních projektů, akcí pro veřejnost, institucí – kritická analýza); Olomouc jako významná památková rezervace České republiky (významné památky a fenomény hmotného a nehmotného kulturního dědictví; Seznam světového kulturního dědictví UNESCO a Olomouc).

Proměny muzejní prezentace v ČR – příklady současných trendů muzejní kultury, kritická analýza současných českých expozic a jejich komparace se zahraničními centry muzejní kultury.

Poznámka:

Ke státní závěrečné zkoušce uchazeč/ka předloží také vlastní portfolio, jehož úlohou je doložit zájem o obor a dosavadní zkušenosti. Komise bude hodnotit nejen obsah portfolio, ale i jeho formu (grafickou úpravu, kvalitu fotografií aj.)

Doporučený obsah portfolio:

1. strukturovaný životopis s popisem zkušeností v oboru,
2. doklad o vlastních pedagogických a jiných aktivitách,
3. návrhy vlastních edukačních pomůcek, např. pracovních listů,
4. materiály z praxe, fotodokumentace realizovaných aktivit v muzeích aj.

Portfolio musí být přehledné, strukturované, jeho jednotlivé části jsou zřetelně odlišeny.

Součástí státní závěrečné zkoušky je kromě diskuse nad výše uvedenými okruhy témat a nad portfoliem také stručná prezentace vlastního realizovaného edukačního programu, který student/ka během svého studia navrhl/a a realizoval/a podle vlastního odborného zaměření¹ – student/ka v bodech představí vlastní didaktické uchopení konkrétního sbírkového předmětu, cíle edukační aktivity, její obsah a využití metody či prostředky. Je nutné, aby byl program v podobě konkrétní podrobné přípravy obsažen v předloženém portfoliu (včetně fotografie sbírkového předmětu nebo expozice). Během této krátké prezentace student/ka doloží svou schopnost samostatně didakticky uchopit sbírkový předmět muzea a navrhnout jeho smysluplné zprostředkování vhodnými metodami.

¹ Například studenti výtvarné výchovy volí oblast zprostředkování umění, studenti dějepisu volí téma z oblasti historie, studenti přírodopisu a environmentální výchovy volí téma z oblasti biologie a ekologie atd.